

- Лавріненко. — Д.: Пороги, 2007. — 284 с.
6. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. Видання друге, перероблене й доповнене. — К.: «Кондор», 2006. — 308 с.
 7. Менеджмент персоналу: Навч. посіб. Вид. 2-ге, без змін / В.М. Данюк, В.М. Петюх, С.О. Цимбалюк та ін.; За заг. ред. В.М. Данюка, В.М. Петюха. — К.: КНЕУ, 2006. — 398 с.
 8. Маслов Е.В. Управление персоналом предприятия: Учебное пособие / Под ред. П.В. Шеметова. — М.: ИНФРА-М; Новосибирск: НГАЭиУ, 1999. — 312 с.

***Annotation.** A process is considered by the ouprravlinnya personnel of production enterprise. His essence of founctsii and ways of improvement of work with the labour resources on the modern stage of development of administrative activity.*

***Key words:** labour resources, still human capital, still human factor, motivation, personnel, administrative activity, management by personnel, shots, skilled policy, professional fitness.*

УДК 631.158: 331.101.262

***Н.В. Лисюк**, асистент Кам'янець-Подільського державного аграрно-технічного університету*

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Розглянуто суть та значення людського капіталу аграрного сектору в сучасних умовах, визначено якість життя як базис формування і використання людського капіталу працівників аграрного сектору. Запропоновано ряд заходів регулювання формування і ефективного використання людського капіталу аграрного сектору регіону.

***Ключові слова:** людський капітал, якість життя, аграрний сектор.*

Стан українського села та аграрного сектору виробництва потребує посиленої уваги з боку науковців і держави через загострення соціально-економічних проблем. Криза аграрного сектору позбавляє сільських жителів (особливо молодь) можливості для адекватного існування зараз та

унеможливиює подальше планування свого життя на селі. Проблема непривабливості сільської місцевості є продуктом прогресуючого розподілу українського суспільства на два прошарки бідних та заможних, сьогодні категорії «сільський», «сільське» сприймаються більшістю суспільства, як синонім бідності та відсталості. Ринкові відносини ставлять перед працівниками аграрного сектору вимоги якісної освіти, фахової підготовки, тоді як сільські жителі у своїй переважній більшості позбавлені доступу до якісної освіти, поліпшених побутових умов проживання, дозвільної інфраструктури, соціальна сфера села характеризується домінуванням низької якості послуг, що не задовольняє матеріально-побутові та соціально-культурні потреби сільського населення.

Необхідність стратегічного планування розвитку людського капіталу сільського населення і працівників аграрних підприємств зокрема, застосування системного підходу до аналізу і програмування покращення якості життя набуває особливої актуальності у зв'язку з втратою галуззю своїх позицій. Враховуючи те, що якість життя як базис для розвитку людського капіталу впливає на приплив інвестицій, міграційні процеси, ефективність праці, можна стверджувати, що якість життя є чинником конкурентоспроможності аграрного сектору.

Теорію людського капіталу може бути покладено в основу концептуальної моделі розвитку аграрного сектору регіону, можливості його економічного зростання і досягнення добробуту населення шляхом накопичення і розвитку сукупного людського капіталу. Людський капітал регіону чи галузі формується і використовується під впливом множини чинників. Грішнова О.А. пропонує їх класифікацію: за фазами відтворення — чинники формування і чинники використання людського капіталу регіону; за характером впливу в процесі відтворення — інтенсивні, що збільшують людський капітал шляхом мобілізації внутрішніх резервів системи, тобто якісних параметрів, і екстенсивні, що збільшують людський капітал за рахунок збільшення кількісних параметрів; за рівнем впливу — макро-, мезо-, мікроекономічні й особистісні; за характером впливу — прямі, і непрямі; за результатами впливу — позитивні і негативні [1, с.56-68]. Окремою групою чинників формування, використання та розвитку людського капіталу, на нашу думку, слід виділяти рівень життя населення, у вітчизняній економічній науці нерідко трапляється визначення даної групи факторів, як економічні. До групи показників, які оцінюють рівень життя населення відносяться: доходи і витрати працівників, соціальні пільги і їх забезпечення, заощадження і вкладення громадян, шкала середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності тощо. Склад життєвих благ дуже різноманітний. Поряд з доходами населення рівень життя визначають

умови життєдіяльності, під впливом яких складається певний спосіб і стиль життя, оцінюється його якість. Досить рідко можна побачити в дослідженнях вітчизняних науковців у ряді чинників формування і розвитку людського капіталу житлові умови. Показники цієї групи мають відображати: забезпеченість населення житлом, інвестиції в житлове будівництво регіону, введення в експлуатацію житлових будинків, благоустрій житла і населених пунктів. Зелінська Г.О. в свою чергу аналізує якість житлового середовища як один із факторів формування та використання людського капіталу регіону [2, с. 29].

Якість життя як базис для розвитку людського капіталу є одночасно засобом і метою посилення конкурентоспроможності аграрного сектору, адже розвиток слід розглядати не просто як підвищення темпів економічного росту, а як інвестиції у людський капітал, ліквідацію бідності, вирішення екологічних проблем, надання громадянам рівних можливостей, що і визначає якість життя., Істотне погіршення якості життя обумовлює необхідність усвідомлення суспільством категорії якості життя як одного із визначальних чинників формування і використання людського капіталу. Поняття, якість життя, конкретизує категорію «рівень життя». Якість життя — це комплекс характеристик життєдіяльності населення в конкретному місці, в конкретний час у визначених умовах, що забезпечує відповідність і адекватність параметрів життєдіяльності основним потребам людини (біологічним, матеріальним та нематеріальним) та основним видам діяльності населення. Засобом визначення ефективності формування і використання людського капіталу можуть стати такі критерії якості життя: тривалість, умови проживання населення, фінансування людського розвитку, рівень забезпечення населення послугами в сфері освіти, охорони здоров'я, соціальне середовище, матеріальний добробут мешканців регіону, стан ринку праці, демографічна та екологічна ситуація.

До сукупності головних індикаторів якості життя, які істотно послаблюють конкурентні позиції аграрного сектору, зокрема Хмельницької області можна віднести:

1. Загрозливого рівня досягли значення таких показників як очікувана тривалість життя. Якщо у 2002-2003 рр. очікувана тривалість життя населення, що проживає в сільській місцевості Хмельницької області становила 68,4 років, то в 2006-2007 рр. вона зменшилася до 67,1 років, при цьому аналогічний показник для розвинених європейських держав перевищує 80 років [3].

2. Низька якість дошкільної та шкільної освіти (застарілість матеріально-технічної бази навчально-виховного процесу, недостатність навчальної літератури; брак педагогічних кадрів у сільській місцевості, більше половини педагогів відносяться до вікової групи від 45 до 65 років, рівень молодих

спеціалістів коливається від 5% до 9%). Понад 70% навчальних закладів у сільській місцевості потребують капітального ремонту.

3. Рівень охорони здоров'я та якості медичних послуг. Погіршення здоров'я сільського населення супроводжується зменшенням реєстрованих показників захворюваності і охоплення його профілактичними оглядами. Забезпеченість селян медичними закладами та кадрами, обсяги та доступність лікарсько-профілактичних послуг не відповідають потребам. Велика частка медичної профільної апаратури у 2-3 рази перевершила свій технічний ресурс і є застарілою. Сільських жителів обслуговує переважно середній медичний персонал (зокрема в районах Хмельницької області в 2007 році кількість працюючого середнього медичного персоналу перевищувала кількість лікарів на 67% — відповідно 2502 і 7652 осіб) [3]. Бракує лікарів загального профілю, зокрема педіатрів, а також «вузьких» спеціалістів гінекологів, стоматологів, невропатологів.

4. Демографічні зрушення в області супроводжуються зміною цінностей, зміною традиційного життєвого устрою, домінуванням міського способу життя над сільським. За роки незалежності (1990-2008 рр.) чисельність сільського населення області зменшилася на 175,6 тис. осіб або на 22%. Спостерігається погіршення вікової структури населення внаслідок зростання кількості населення похилого віку і скорочення — молодшого (у 2007 році кількість сільського населення області старше 70 років склала 17,4%, тоді як міського відповідно 7,1%), що свідчить про тенденцію старіння сільського населення області, а також слід відмітити погіршення співвідношення між працездатним непрацездатним населенням (так, у 2007 році в Хмельницькій області співвідношення осіб молодших працездатного, працездатного і старше працездатного віку серед сільських жителів відповідно складала — 16,6; 50,5; 32,9%, тоді як серед міського населення частка працездатно складала 64,8% і старше працездатного 18,8%) [3].

5. Матеріальний добробут працівників аграрних підприємств. Так, середньорічна заробітна плата у галузі в 2007 р. складала 541,5 грн. (прожитковий мінімум відповідно 532 грн., мінімальна заробітна плата 460 грн.), тоді як в промисловості відповідно 1308,4 грн., в будівництві — 1244,89 грн.

6. Якість житлового середовища. Введення в експлуатацію житла в сільській місцевості області має тенденцію до різкого скорочення (в 2007 р. даний показник знизився порівняно з 1990 р. на 59,8%). Рівень благоустрою житла сільських домогосподарств надзвичайно низький, про що свідчать дані таблиці [3].

Таблиця 1

Обладнання житлового фонду у сільській місцевості

	Питома вага загальної житлової площі (%), обладнаної				
	водопроводом	каналізацією	центральним опаленням	газом	гарячим водопостачанням
1995	6,3	3,7	10,8	85,2	0,8
2000	6,1	4,4	15,4	87,2	1,1
2002	6,2	4,7	21,6	88,0	1,1
2003	6,4	4,9	22,1	88,2	1,2
2004	6,5	5,0	22,8	88,5	1,2
2005	7,1	5,3	24,5	88,7	1,3
2006	7,2	5,5	25,8	89,0	1,4
2007	8,0	6,2	26,6	89,0	1,8

Отже держава має взяти на себе зобов'язання забезпечити пріоритетний розвиток аграрного сектору економіки, утвердити його конкурентоспроможність та сприяти становленню суспільної гармонії — однакової якості життя громадян як на селі, так і в місті, що потребує зміни парадигми стратегічного планування розвитку людського капіталу, значних фінансових та часових затрат. Необхідно спрямувати зусилля на вирішення таких пріоритетних завдань в аграрному секторі економіки в контексті забезпечення стандартів якості життя сільського населення:

- формування сучасної інфраструктури сільських територій, підвищення привабливості сільського способу життя, забезпечення всебічного розвитку особистості;
- сприяння розвитку житлово-комунального господарства, систем газифікації, водопостачання, зв'язку та автомобільних доріг у сільській місцевості з наданням субвенцій відповідним місцевим бюджетам;
- сприяння створенню системи побутового обслуговування на селі;
- забезпечення культурно-освітнього розвитку сіл, зокрема добудова шкіл та дошкільних навчальних закладів, бібліотек, клубів і кінотеатрів;
- збільшення доходів жителів сільської місцевості шляхом виконання програми сприяння перетворенню особистих селянських господарств у господарства товарного типу із залученням їх до виконання програм державної підтримки, а також шляхом забезпечення розвитку альтернативного підприємництва на селі;
- зміцнення інвестиційно та інноваційної складової розвитку аграрного сектору, концентрація зусиль аграрної науки включаючи потенціал аграрних вищих навчальних закладів у вирішенні пріоритетних завдань галузі.

Список використаних джерел:

1. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. — К.: Т-во «Знання», 2001. — 254 с.
2. Зелінська Г.О. Регіональні особливості формування і реалізації людського капіталу: Автореф. дис. канд. екон. наук. — Львів, 2004. — 29 с.
3. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2007 рік. / Під загальною редакцією В.В. Скальського. — Хмельницький, 2008. — 430 с.

Annotation. Essence and value of human capital of agrarian is considered to the sector in modern terms, quality of life is certain as a base of forming and use of human capital of workers of agrarian to the sector. The row of measures of adjusting of forming and effective use of human capital of region agrarian to the sector is offered.

Key words: human capital, quality of life, agrarian sector.

УДК 331.5; 339.922

Сандугей В.В., аспірантка

НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ

ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РОЗВИНЕНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті проаналізовано різні підходи до проблеми оцінки функціонування ринку праці в умовах поглиблення глобалізаційних процесів.

Ключові слова: ринок праці, розвиненість ринку праці., глобалізація, здоровий ринок праці, концепція гідної праці, ефективність функціонування ринку праці.

В умовах поглиблення глобалізаційних процесів важливим є забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, яка залежить, головним чином, від розвиненості основних її ланок, однією з яких є ринок праці. Основною умовою конкурентоспроможності ринку праці є його розвиненість.

Проблема оцінки розвиненості ринку праці привертає увагу багатьох науковців, серед українських вчених варто назвати: Бараник З., Богиню Д., Лібанову Е., Лісогор Л., Манцурова І., Семикіну М., Пасхавера І; серед зарубіжних — І. Чернишова, В. Маковлева, Г. Стендінга та ін. Проте, в науці відсутній єдиний критерій оцінки розвиненості ринку праці, який би відображував ступінь участі національного ринку праці у світовому.